

Menteşzâde Abdürrahim Efendi'nin bir fetvası
(İlmîyye Salnâmesi, s. 505)

defa Rumeli kazaskeri oldu. Son kazaskerliği sırasında, 26 Haziran 1715'te şeyhülislâmlığa tayin edildi. On yedi ay kadar bu görevde kaldıktan sonra hastalandı ve 4 Aralık 1716'da vefat etti. Edirne'de Zehrimâr Mescidi avlusuna defnedildi.

İyi bir fıkıh âlimi olan Abdürrahim Efendi'nin fetvaları, *Fetâvâ-yı Abdürrahim* adıyla iki cilt halinde yayımlanmıştır (İstanbul 1243). Güzel tasnif edilmiş olan ve şer'î-örfî uygulamaya ait pek çok fetvayı ihtiva eden eser, Osmanlı dönemi fetva mecmualarının önemlilerinden biri kabul edilmektedir. Özel kütüphanesini Fatih Camii'ne vakfeden Abdürrahim Efendi'nin ayrıca *Cerîdetül-ferâ*² iz ve *Ta'likât ale'l-Beyzâvî* adlı iki eseri daha vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdürrahim Efendi, *Fetâvâ*, II, İstanbul 1243; Râşid, *Târih*, İstanbul 1282, III, 252, 265-266; IV, 335; Şeyhî, *Vekâyiü'l-fuzalâ*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2362, II, vr. 196^a-197^a; *Devhâtü'l-meşâyiḥ maa zeyl*, s. 84-85; *Sicill-i Osmânî*, III, 331; *Osmanlı Müellifleri*, II, 27; *İlmîyye Salnâmesi*, s. 504-505; Hilmar Krüger, *Fetwa und Siyar*, Wiesbaden 1978, s. 76.

MEHMET İPŞİRLİ

ABDÜRRAHİM-i ENİSİ

(عبدالرحيم انيسى)

(bk. ABDÜRRAHİM-i HÂRİZMÎ).

ABDÜRRAHİM HAN

Hân-ı Hânân Mirza Abdürrahîm Han
(ö. 1627)

Bâbürlülür devrinde âlim ve
şairlerin koruyucusu olarak şöhret
kazanmış devlet adamı ve kumandan.

1556'da Lahor'da doğdu. Karakoyunlular'ın önemli oymaklarından Baharlu Türkmenleri'ne mensuptur. Babası Bayram Han, Han Baba lakabıyla meşhurdur. Bayram Han, Gucerât'ın Patan şehrinde bir Afganlı tarafından öldürülünce, 1562'de Celâleddin Ekber'in sarayına götürüldü ve orada yetişti. Celâleddin Ekber'in himayesinde uzun süre Gucerât'ta bulunan Abdürrahim, Sarnâl Meydan Savaşı'nda kumandası altındaki Bâbürlü merkez kuvvetleriyle âsi Baykara Mirza'yı mağlûp etti. 1576'da Vezir Han Herevî'nin gözetiminde "mîr-i arzlık"la Gucerât valiliğine tayin edildi. Bir müddet Şehzade Selim'in atalığını yaptı; bu arada Gucerât Sultanı III. Muzaffer'in yola getirilmesinde gayretleri görüldü. Sarkiç ve Nâdöt zaferlerinden sonra da babası gibi "hân-ı hânân"lığa yükseltildi. 1588'de Kanpûr, 1591'de Multan valiliklerinde bulundu ve Sind'in Argunlu hâkimi Canibeg meselesinin halledilmesinde önemli rol oynadı. Nüreddin Cihangir devrinde (1605-1627) Şehzade Hürrem ile birlikte Dekken'de kalan Abdürrahim, Delhi'ye döndükten bir müddet sonra vefat etti. Delhi'de Emîr Hüsrev-i Dihlevî'nin şeyhi Nizâmeddin Evliya'nın türbesi yanına defnedildi.

Zekî, kabiliyetli bir kumandan ve devlet adamı olan Abdürrahim, aynı zamanda iyi bir eğitim görmüştü. Babası gibi geniş bir kültüre sahip olup Arapça, Farsça ve Hintçe'yi çok güzel konuşur, yazar ve bu dillerin birinden diğerine tercüme yapabiliirdi. Kaynaklarda Batı dillerine de aşina olduğu kaydedilmektedir. Şiirlerinde Rahîm mahlasını kullanmıştır. Celâleddin Ekber'in emri ve arzusu üzerine, Bâbü'rün Türkçe hatıratını *Vâkı'ât-ı Bâbü'rî* adıyla Farsça'ya çevirmiştir. Sünnî olmakla birlikte Şii'ler'e ve ayrıca süflilere karşı oldukça yumuşak bir siyaset takip etti. Son derece cömert olup âlim, sanatkâr ve şairle-

ri korumuş, sarayı âdeta bunların akınına uğramıştır. *Ṭabakât-ı Ekberî*'nin yazarı Nizâmeddin Ahmed'i himaye etmiş ve ona bahşî*lık görevini vermiştir. Abdülbâkî-i Nihâvendî de *Me'âşir-i Raḥîmî*'sini onun adına kaleme almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebü'l-Fazl-ı Allâmî, *Ekbernâme* (nşr. Sâdiq Ali), Cawnpore 1881-83; Şah Navaz Han, *Me'âşirü'l-ümera'*, Calcutta 1888-90, I, 693-713; Abdülbâkî-i Nihâvendî, *Me'âşir-i Raḥîmî*, Calcutta 1924; Nizâmeddin Ahmed, *Ṭabakât-ı Ekberî*, Calcutta 1927-35, II, 375-391; Faruk Sümer, *Karakoyunlular*, Ankara 1984, s. 26, nr. 40; A. S. Beveridge, "Abdürrahim Han", *IA*, I, 104-105; Nurul Hasan, "Abd al-Rahîm Khân", *EJ*² (İng.), I, 80-81; N. H. Zaidi, "Abd-al-Rahîm Khân(-e) Khânân", *Elr.*, I, 141-143.

ENVER KONUKÇU

ABDÜRRAHİM-i HÂRİZMÎ

(عبدالرحيم خوارزمي)

XV. yüzyılda İran'da yaşayan
şair ve hattat.

Şiraz'da doğdu ve orada yetişti. Doğum tarihi belli değildir. Nesta'lik hattının öncüsü kabul edilen Abdurrahmân-ı Hârizmî'nin oğlu, hattat ve şair Abdülkerim'in kardeşidir. Hattı babasından

Abdürrahim-i Hârizmî'nin hat ve tezhibiyle, Feridüddin Attâr'ın *Cevherü'z-zâat* adlı eserinden bir sayfa
(Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan, nr. 1042)

